

Cvetka Hedžet Tóth

ŽIVI KIERKEGAARD

V počastitev 200. obletnice rojstva Sorena Kierkegaarda je pri nas v juniju (12. 6. – 19. 6. 2013) potekal simpozij z zgovornim naslovom *Živi Kierkegaard* in nas, ki smo se z referati udeležili tega odmevnega mednarodnega srečanja, je bilo precej. Poleg organizatorja srečanja Primoža Reparja, priznanega prevajalca Kierkegaardovih del v slovenščino in našega najboljšega poznavalca Kierkegaardove misli, je vidno izstopal filozof Abraham H. Khan (Trinity Universe, Toronto), ki velja danes v mednarodnem prostoru za enega najboljših poznavalcev danskega Sokrata. Na simpoziju je prijetno presenetil s svojimi razmišljanji, kako danes v globaliziranem svetu razumeti Kierkegaarda. Tu že precej pove eno od njegovih predavanj z naslovom *Kako razkrinkati sleparje in lažne preroke*.

V pogovoru za časopis *Večer* je poudaril, da je Kierkegaard pomemben predvsem v dveh vidikih: »Najprej je relevanten v metodološkem pristopu, ki ga ubira. Ta temelji na ironiji kot življenjski izkušnji. Drugi vidik, ki je v ZDA pogosto spregledan, je vidik indirektno komunikacije. Če vzamemo v ozir etiko ali estetiko, sta pri Kierkegaardu ti vselej predstavljeni kot možnosti izbire. Možnost ni imperativ, zapoved. Njegova filozofija torej temelji na opcijah, na katere se lahko posameznik opre, te pa koreninijo na področjih etike, estetike in religije. Vsako resnično in poglobljeno ukvarjanje s katerokoli teh možnosti nas pripelje do ključnih eksistencialnih vprašanj. To so izhodišča Kierkegaardove filozofije. Ne utemljuje je torej na eni poziciji, ampak nam jih ponudi več.«¹

1 Klemen Brvar, Igor Černe: *Kako razkrinkati sleparje in lažne preroke – Dr. Abraham H. Khan, filozof, ob 200. obletnici Sorena Kierkegaarda*, *Večer*, 20. 7. 2013, str. 25.

Tu je vse nereligiozne zelo nagovoril, kajti očitno gre za posameznikovo izbiro. Marsikoga, ki je ateist, privlači vsaj deloma njegovo dojetje estetike, še posebej pa njegov etični stadij. Morda je v tem dejstvu – to pa je Abrahim H. Khan, ki je judovskega rodu iz Indije in je odraščal v Južni Ameriki, izrecno poudaril – še en »vidik uporabnosti njegove filozofije. Gre za strategijo, kako prepoznati ponaredke, razkrinkati sleparje in lažne preroke. Pravzaprav lahko njegova filozofija pomaga v vsaki situaciji, ko je človeški duh zapeljan ali zatiran. Ali od politike ali ideologije, tudi od medijev, ki danes konstruirajo splošno priznano resnico. Kierkegaard se seveda ni mogel izogniti duhu časa, v katerem je živel. Izhajal je iz kritike institucionalizirane religije, ki je v takratnem času še krojila velik del družbene realnosti. Danes so razmere v bistvu enake, zamenjali so se le ključni igralci.«²

V sodobnem času smo izpostavljeni pritiskom potrošniškega totalitarizma. Kako biti in ostati posameznik, in še bolj, kako ohranjati svojo subjektivnost, je problem. Na vprašanje, kako se soočiti s takimi dejstvi, Abrahim H. Khan odgovarja: »V ospredju sta komfortnost in oblast. Ključno vprašanje, ki ga Kierkegaard postavi vsakemu izmed nas, je, kako živiš svoje življenje. Ne gre za samorefleksijo, ampak za dejansko videnje, uvid v lastno življenje, ki je mogoč samo z resnicoljubnostjo do samega sebe. Ali varaš samega sebe? Marsikdo živi v zmoti, da mora ta odgovor podati bogu. Toda ne, on tega odgovora ne potrebuje, ker ga namreč že pozna. Vprašanje je namenjeno posamezniku in nikomur drugemu.«³ Torej vsakemu od nas kot človeku, ki mu je kaj do samega sebe, ki se zaveda svoje odgovornosti in možnosti izbire, toliko bolj, ker je svobodno bitje. Zelo pogosto Kierkegaardova misel učinkuje kot klic: *Ne boj se iskrenosti, neguj jo.*

Na vprašanje, ali gre za iskrenost, Abrahim H. Khan povsem pritrjuje: »Natančno tako. Če nisem iskren, sem goljuf. Tukaj se človek znajde v paradoksnih situacijah: če ne govorim resnice, povzročam v sebi obup, če pa resnico govorim, potem obup občutim prav tako, saj ne vem, kaj bo z resnico naredil tisti, ki mu je namenjena. Ne gre za obup, ki se poraja ob brezizhodnosti ali defetizmu, temveč za neke vrste

2 Prav tam.

3 Prav tam.

gonilo, s katerim lažje spoznavamo samega sebe. Marsikdo se osredotoča na spoznavanje drugih. Toda, ali se z enako zavzetostjo trudimo, da bi spoznali sebe? Bistveno je samospoznanje.⁴

Vemo, da sta samospoznanje in spoznanje sveta enoten in neločljiv proces, kajti tu gre za sovpadanje človekovega notranjega reda z zunanjim, družbenim in obojega s svetovnim redom. Morda po Kierkegaardovem vzoru lahko izberemo bolj enega kot drugega, toda s takšno določitvijo se drugi red kot samo najbolj naravna drugačnost spreminja v trajni opomin, da je treba misliti to, da resnica ni samo v tem, s čimer se istovetim, ampak še v neki pristni drugačnosti. In nič, s čimer se soočam, ni samozadostno – in ko po 200 letih skušam prepoznati pri Kierkegaardu nekaj, o čemer drugi še niso spregovorili, potem me nagovarja ta njegova, mestoma do onemoglosti naravnana drža, ki si vsepovsod prizadeva odkriti sledi drugačnosti, ki vsakršni samozadostnosti reče odločno: *ne*.

4 Prav tam.